

V Ě S T N Í K

ČESKOSLOVENSKÉ NÁRODNÍ RADY AMERICKÉ

Číslo 424

Duben 1992

IN MEMORIAM...

Dr. František Schwarzenberg, bývalý československý diplomat, dlouholetý profesor na Loyola University v Chicagu a bývalý místopředseda Československé národní rady americké, zemřel 9. března 1992 ve věku 78 let. Poslední léta žil v Unzmarkt, Rakousko. Byl vytrvalým bojovníkem za svobodu Československa. Čest jeho památce!

ROZHOVOR DR. FRANTIŠKA SCHWARZENBERGA S REDAKTOREM V. ŠKUTINOU... *Vybráno z Reportéra.*

Česká šlechta v exilu,
která i v exilu
zůstala česká

**Prof. Dr.
František Princ
Schwarzenberg**

Sněhová kalamita druhé polovice ledna zasněžila nejvíce hlavy vídeňského magistrátu. Sníh se neodklízel, v ulicích byla zasypaná auta, nedalo se projet, tam, kde se projet dalo, byla čvachtanice, takže našinci říkali, že je to skoro jako v Praze a že jsme se vlastně od toho Rakouska neměli trhat, že je to stejný šlendrián. Brodili jsme se s Františkem Schwarzenbergem od jezdecké sochy maršála Schwarzenberga na Schwarzenberském náměstí k Schwarzenberskému paláci. O to víc hrůzně čněla k nebesům ta příšera, protizákonně postavená mezi pomníkem a palácem rakouskými komunisty a sovětskou okupační mocí, kterouž Vídeňáci přezdívali "Der unbekannte Plünderer" a při každé vhodné příležitosti se pokoušejí toho neznámého okupanta odstranit. Leč marně.

Františkův zesnulý příbuzný Jindřich a po něm Františkův synovec Karel přestavěl Schwarzenberský palác v noblí hotel s ještě noblejší restaurací. Bez městské a vládní podpory. Tenkrát. Dnes je tomu rád, protože si může hosty vybírat a

když dorazí některý diktátor či jiný komunistický matador, nemá nikdo právo nařizovat Karlu Schwarzenbergovi, že tam musí být recepcce na jeho počest. Náš Adolf Karlovský mě jistě bude kárat, že oba Schwarzenbergové jmenuji tak civilně, že bych měl správně psát prof. dr. František princ ze Schwarzenbergu. Ale on si na to nepotrpí a prý to zbytečně zdržuje. Hodí se to spíš kolemstojícím, jako třeba když jsme se v listopadu na zahájení Evropské konference pro bezpečnost a spolupráci ve Vídni s delegací čs. exilových zástupců nemohli dostat do Hofburgu, stačilo říct, že tenhle pán v klobouku s námi je princ Schwarzenberg a rakouští byrokraté se mohli v předklonech přetrhnout ochotou.

Mohli jsme si zajisté povídat kdekoli a nepochybně pohodlněji, ale ono to přece jen zní výsostně: povídání si ve Schwarzenberském paláci. Usadili jsme se v jedné z přízemních komnat a pak jsme si ještě povídali na spouště jiných míst plně tři dny, takže se na mne čtenářstvo jistě nebude zlobit, když to nevezmu popořádku, ale jen tak napřeskáčku, aby potom celá reportáž aspoň zčásti vytvořila obrázek o člověku Františku Schwarzenbergovi.

ČEŠTIVÍ

Zeptal jsem se, kam až sahá ono ryzí schwarzenberské češství.

"Vlastně ke generaci synů toho maršála (*Karel kníže ze Schwarzenbergu — 1771 až 1820, vítěz nad Napoleonem v bitvě národů u Lipska 1813 — to je onen Schwarzenberg na koni na Schwarzenberském náměstí. Pozn. red.*), protože ten jako druhorozený syn dostal Orlík a Zvíkov, zatímco hlubocká/krumlovská větev měla sídla kromě v Čechách, na Šumavě, také ve Štýrsku, navíc Schwarzenberg — původně samostatný státeček, po napoleonských válkách zabraný Bavorskem. Takže synové maršálovi byli první, kteří byli doma jen v Čechách a česká tradice se udržuje až dodnes. Vychovávaní byli důsledně česky páterem Slámou — mimochodem v Prachaticích učitelem filadelfského biskupa Jana Nepomuka Neumanna, který byl roku 1976 prohlášen za svatého. Páter Sláma byl zámeckým kaplanem na Orlíku a vychovával z maršálových synů nadšené české vlastence. A to do té míry, že například pozdější revolucionář z roku 1848 baron Viláni věnoval svoje spisy jednomu z nich — mému prapradědu Karlovi. Emilie von Binzer, rozená von Gerschau, která je v "Babičce" Boženy Němcové zobrazena jako komtesa Hortensie, hovoří ve svých pamětech s nemalým pohoršením o tom, že při návštěvě Orlíku shledala, že potomci rodu Schwarzenbergů jsou tak nadšenými Čechy.

Druhým významným a trvalým vlivem byla činnost Františka Palackého. Palackému byl otevřen dokořán

VESTNIK

April 1992

Organ of the Czechoslovak National Council of America

Published monthly (Except bi-monthly July-August)

Subscription \$5.00 - Outside U.S.A. \$6.00

Editor - O. Kovar

Office: 2137 So. Lombard Avenue, Cicero, Illinois 60650

Telephone: 656-1117

VĚSTNÍK

Duben 1992

Orgán Československé národní rady americké

Vychází měsíčně (s výjimkou dvojčísla v červenci-srpnu)

Předplatné \$5.00 - Mimo USA \$6.00

Redaktorka - O. Kovářová

Úřadovna: 2137 So. Lombard Avenue, Cicero, Illinois 60650

Telefon: 656-1117

schwarzenberský, svého času rožmberský archiv v Třeboni a Palacký ve Schwarzenberském paláci v Hyberské ulici pořádal pro mladou českou šlechtu přednášky a semináře o dějinách jejich vlasti a o právech českého státu. Karel Schwarzenberg (druhý Karel) psával české básničky — velice špatně — a podepisoval se Švancenberk. Jeho syn pak, tzv. starý kníže pán, který patřil ke generaci nejdéle vládnoucích — jako byla třeba anglická královna Viktorie anebo císař František Josef, který — jak víme — brzo začal a pozdě přestal vládnout, papež Lev XIII... Tenhle praděd — narodil se roku 1824, ale správu statků převzal už roku 1858 a spravoval je až do své smrti, do roku 1904, můj děd pak jen deset let a otec jen jeden rok, — ten vtiskl celému kraji určitý rys, a češtví. To byl onen státoprávník, který s Jiřím Lobkowiczem a se starým Clam-Martinicem se pak prosazovali o státní právo české.

Tedy tento Schwarzenberg už naplno plul ve vodách nejen státoprávníků, ale také národních. Takže to češtví je od Karla Schwarzenberga druhého, třetího až šestého — to byl můj loni zesnulý bratr. Proto taky my — na rozdíl od jiných rodin — jsme všichni studovali česky."

POTOMEK JIŘÍKA PODĚBRADSKÉHO

Pravil, že mu děláme dvojnásobnou radost, že *Reportér* má v emblému Jiřího Poděbradského. Chtěl jsem znát obě radosti.

"Jsem potomkem Jiřího Poděbradského a..."

Nenechal jsem ho vysvětlit tu druhou radost a chtěl jsem hned vědět podrobnosti rodové. Škrábal se ukazováčkem na spánku a začal vyjmenovávat mně úplně neznámá jména. Když viděl můj krapet přihlouplý a ještě víc krapetů nechápající výraz, rozhodl, že mi to radši napíše. Vzpomněl jsem si na svého křemencárenského spolužáka Nyče, který se psal Nitsch, a když chtěl pedagog vědět, jak se jmenuje, vyhrkl Borek vždycky "Nyč". Pegagog na to pravil, jak že se to píše. "N-i-t-s-ch." — "Jako ten filosof?", dotazoval se pro jistotu pedagog. "Ne. Bez e a zet a e na konci, leč místo zet s-c-h." — "Víte co? Pojd'te to radši napsat na tabuli."

Podobné to bylo s rodokmenem Františka Schwarzenberga, směřujícím nazpět ke králi Jiříku Poděbradskému.

Po několika dnech jsem dostal do Curychu dopis, kde mimo jiné stálo. "Ptal ses taky na pošlost od Jiřího z Poděbrad. Jeho vnučka Kateřina z Münsterberka si vzala Jindřicha z Hradce. Jejich praprapravnučka Otilie z Hradce si vzala Viléma Slavatu. Jejich dcera si vzala Oldřicha ze Šternberka a zas jejich dcera Jiřího Adama z Martinic. Jejich dcera pak Filipa Josefa Kinského a pak už to jde rovnou dál až k mé babičce, rozené Kinské. A u manželky to vypadá podobně. Její babička byla také Kinská, byt' z jiné větve. Tož taková — jak říkají na Slovácku."

Zajisté chápete, že měšťanský synek, jako jsem já, tuto složitost rodu bez písemného podkladu nebyl schopen sepsat bez chyb.

"A ta druhá radost?"

Tu nebylo třeba zaznamenávat písemně. František Schwarzenberg celý život vyplňoval mírové poselství a poslání českého krále Jiřího z Poděbrad. Jeho vůbec první zahraniční přednáška byla ve Spolku studentů na pařížské politické škole v třicátých letech o mírových snahách českého krále Jiřího z Poděbrad.

JAZYKOVÝ GALIMATYÁŠ

František Schwarzenberg se narodil 24. března 1913. (Jeho bratr Karel, o němž jsme přinesli nekrolog z pera Adolfa F. J. Karlovského v loňském Reportéru č. 4, byl o dva roky starší.) Oba bratři vyrůstali na Orlíku, v Čimelicích a v Praze a byli vychováni ryze česky. "To bylo důsledné přání otce."

Otec Karel Schwarzenberg zemřel roku 1914, tedy když Františkovi byl jeden rok, a poručníkem se stal strýc Bedřich, rovněž velký český vlastenec, první český poslanec v říšském sněmu za Budějovicko.

"Konec konců na češtině důsledně trval i děd a praděd, třebaže matka, rozená Clam-Gallasová, se začala učit česky až když se zasnoubila s našim otcem. Respektovala však přání našeho otce, abychom byli česky vychováni. Dostali jsme tedy vychovatele pátera Sudu. Byl z té generace, která dneska asi už neexistuje. Pro něho jazyk — český jazyk — byl něčím přímo posvátným, nebyl to jen sdělovací prostředek. Český jazyk byl pro něho důležitým symbolem národní totožnosti a identity, jak se dnes říká. Díky tedy tradici a našemu vychovateli třeba bratr Karel, který byl od pera, psal jazykově tak krásnou češtinou. I v exilu.

Jinak byl ale u nás jazykový blázeň — slušně řečeno. V minulém století ve středoevropské šlechtě rozhodovaly vychovatelky. Obyčejně byla anglická vychovatelka a francouzská vychovatelka. V některých rodinách měla na děti větší vliv ta francouzská vychovatelka, někde Angličanka. A v rodině mé matky to byla angličtina — to byl jazyk, jimž jsme s matkou mluvili od dětství. Proto to taky nebyl pro mne problém přednášet anglicky, když jsem přišel do Spojených států. Na Loyolově universitě v Chicagu, jak o tom ještě bude řeč.

Když se matka po první světové válce provdala za Zdeňka Rastislava Kinského, tam zas měla největší vliv francouzská vychovatelka. Ti korespondovali a mluvili francouzsky... to byli Kinští chlumečtí. A dodnes jsou ještě frankofonní. Takže pak s nevlastním otcem jsme mluvili jen francouzsky. A k tomu do první světové války byla úřední řeč němčina.

Takže to byl galimatyáš. němčina byla tak zvaná lingua franca mezi šlechtou celého bývalého mocnářství — ale ne dlouho. Znáš Kalistovo mládí Jana Humprechta Czernina? Tam si Zuzana z Harasova stěžuje, že ona, prostá česká žena, se nemůže domluvit se svojí snachou, poněvadž ta mluvila jen italsky. V sedmnáctém století dvorská společnost kolem Habsburků mluvila nejméně italsky a částečně španělsky. V osmnáctém století k tomu přišla franština. Maršál si i se svou manželkou dopisoval francouzsky — až do doby, kdy musel vést války proti Napoleonovi. To začal teprve psát německy.

U nás doma, když přijížděli hosté, mluvili jsme s nimi německy, mezi sebou česky, s matkou anglicky a s nevlastním otcem francouzsky. Díky tomu jsem se ve světě neztratil. Ale můj vlastní jazyk — jak by se řeklo mateřština — nebyl jak ty říkáš “řeč, která voní mateřidouškou” — to byla vždycky čeština. A zůstala a zůstane mi až do smrti.”

ŽIVOTABĚH ČILI CURRICULUM VITAE

Základní škola, jak by se řeklo dnešní terminologií — i když to byli domácí učitelé, se odbývala na Orlíku, v létě v Čimelicích a v zimě vždycky pár týdnů v Praze. Taky gymnasium studovali doma a jen dvakrát do roka dělali zkoušky na Akademickém gymnasiu Na příkopech.

“Tohle studium doma se skládáním zkoušek za několik měsíců se mi pak vyplatilo, když jsem přišel na vysokou školu. Na tom jsem ohromně vydělal. Na právech se první státnice skládala až po třech semestrech. Já byl zvyklý se učit na zkoušky — ostatní byli z gymnasia naučení se učit z hodiny na hodinu. To znáš z Křemencárny, ne?... Pozitíří už mě z téhle látky nevyvolá... Kromě toho — protože jsme s bratrem byli jediní žáci, tak jsme neunikli pozornosti vyučujícího. Ale přišli jsme o legraci — to tedy jo.”

Mezi maturitou na gymnasiu a právnickou fakultou byla ovšem ještě vojna. Protože bratr jako dvacetiletý narukoval, požádal František, aby si mohl vojenskou službu odbyť jako osmnáctiletý — aby narukovali spolu.

“V osmnácti jsem mnohem lépe snášel nadávky všelijakých těch zupáků než třeba doktoři, kteří tam na cimře po promoci sloužili s námi. Z vojny mám dodnes kamaráda. Spal nalevo na cimře ode mne — tak mu píší “Milý levobočku!”

Ještě během jeho studií na právnické fakultě tehdejší ministr zahraničních věcí dr. Eduard Beneš z rozumových důvodů zařídil, aby byl povolán za jakéhosi eléva na zamíni, protože František Schwarzenberg měl možnost proniknout do těch vrstev světové diplomacie, kam by se lidé doktora Beneše těžko mohli dostat. To se týkalo speciálně styku s monarchiemi a západoevropských zemí. A samozřejmě v delikátních kontaktech také s Vatikánem.

Kromě práv, kde dosáhl doktorátu, absolvoval pražskou politickou školu v Karolíně a občas navštěvoval politickou školu v Paříži.

Pro promoci v létě 1938 nastoupil pak v Zemském úřadě, ale v podstatě celý zbytek léta strávil s Runcimanovou misí — kam byl napojen jakoby společensky, což se ukázalo jako výtečný tah, protože čs. vláda byla průběžně informována o všech lžích, jimiž tehdy Sudetáci Runcimanovu misi zavalovali.

Navíc za dvě večeře na Hubertusu v Jílovišti si získal dvě sekretářky, které ho každý den ráno informovaly, co Sudetáci Runcimanovi podstřčili, takže totéž ráno bylo

informováno zamíni. A přitom František Schwarzenberg pouze domlouval většinu českých weekendů Runcimanovy mise. (Viz článek “Runcimanova mise” v Proměnách SVU z ledna 1979.)

Pak mobilizoval a až do mnichovského záboru sloužil na hranicích na Šeráku v Orlických horách. Během záboru byl telegraficky povolán do Prahy k šéfu Zpravodajské služby generálního štábu plk. Moravcovi, aby v doprovodu “dohlížející britské mise” byl nápomocen ve styku s českým obyvatelstvem už na zabraném území Sudet.

“Viděl jsem hrůzný obrázek nacismu,” vzpomínal František Schwarzenberg a i po bezmála padesáti letech měl v očích děs. “Jak se Sudetáci tahali s našimi lidmi, odjíždějícími ze svých domků, o člověka. Byl to žid a nacisté jej chtěli do koncentráku a naši věděli, že ho musí zachránit. Ve dvacátém století... Jedni, aby mohli bezdůvodně nevinného člověka zavraždit a druzí, aby mu zachránili život. Dodnes je mi někdy zatěžko v sobě najít onen křesťanský přístup — odpouštět. A to je taky hlavní důvod, proč jsem nikdy nechtěl soustavně psát své vzpomínky či paměti, pokud se mi nepodaří překonat negativní pocity v sobě k určité skupině lidí.”

V polovině března 1939 měl nastoupit na ministerstvo zahraničních věcí. Jenže už nenastoupil.

I když jej dr. Emil Hácha nejmenoval do své prezidentské kanceláře a byl v úzkém styku s později popraveným ministerským předsedou generálem Eliášem (nebo spíš právě proto), byl po celou nacistickou okupaci jedním z činitelů odboje domácího. O tomto období podal nejlépe svědectví zakázaný historik z Prahy, Jiří Doležal, v loňském “Svědectví” a “Reportér” č. 4 ročníku 1985 v článku Franka Marlowa “Nešlechtěně k šlechtě (české)”. Od roku 1940 de facto privatizoval, kryt nejrůznějšími lékařskými vysvědčeními a bumázkami, když jej nacisté vysídlili ze statku a ze státních služeb vystoupil.

Aktivně bojoval v pražském povstání 1945, byl členem Revoluční národní rady a po válce nově a konečně nastoupil do služeb ministerstva zahraničních věcí. A protože bylo třeba poslat čs. zástupce do Vatikánu, byl tedy vyslán do Říma a tam zůstal až do únorového puče.

Byl jedním z prvních diplomatů, který po únorovém puči uspořádal (ještě s Vilémem Brzorádem a poslancem Novotným, kteří v těch dnech přiletěli do Říma) tiskovou konferenci a složil funkci.

Nejprve celá rodina uvažovala odjet do Švýcarska, protože všichni Schwarzenbergové jsou automaticky občany Curychu. Ale Františkovi se do Švýcar nechtělo proto, že Švýcaři dokáží být tak důsledně neutrální a on chtěl burcovat svět proti počínání Sovětů — což činil a činí dodnes.

V té době napsal Františku Schwarzenbergovi opat kláštera v Lisle u Chicaga, český opat, že celou rodinu zve. Takže odjeli do Spojených států. A protože se uvolnilo profesorské místo na Loyolově universitě, začal tam přednášet a zůstal tam až do penze. Byl první, který na universitě zavedl na politických vědách přednášky i o zemích, které leží mezi SSSR a železnou oponou (v té době se o tom v USA moc nevědělo). A měl v padesátých letech sérii přednášek na toto téma v televizi, v rádiu, na přednáškách v USA, Kanadě, Itálii, Holandsku atd. atd. Tedy až do omrzení.

Nyní žije se svou manželkou Amálií, rozenou Lobkowiczovou, v rakouském Unzmarkt.

SEZENÍ NA MNOHA ŽIDLÍCH SOUČASNĚ

Pravil: “Jednou budu muset sepsat statistiku všech možných spolků a organizací, jichž jsem byl členem a jimž jsem předsedal nebo hlavně místopředsedal. To vypadá, jako bych tohle zdědil po svém poručníku Bedřichovi, který zasedl na každé volné předsednické křeslo — ale já na ta křesla zasedal nerad a často jsem o tom ani nevěděl. A někdy jen jako záskok — a pak už jsem se z toho křesla nemohl odlepit. Svou první přednášku jsem měl ještě na gymnasiu v Čs. společnosti ornitologické. O prvním zjištěném a fotografovaném hnízdní sovy pustovky. Totiž jeden můj příbuzný Mensdorff-Pouilly — loni mu bylo devadesát. Ještě žije — a ten byl velký ornitolog. Ten to vyfotografoval a poněvadž nemohl přijet, tak mi to poslal, abych za něho zaskočil. Pak jsem zůstal předsedou smírčí komise Čs. společnosti ornitologické. Ale našťásti se ornitologové nikdy nepohádali.

Pak byl ve Vincentinu, ve správě Ústavu slepců, Myslivecké jednotě, v České národní radě, kde byl pak místopředsedou, v Národní besedě, v České lize akademické, v Junáku atd. atd. V exilu pak předsedou Společnosti pro vědy a umění a místopředsedou Čs. národní rady americké, která v Kongresu Spojených států zastupuje jeden a půl miliónu amerických občanů českého a slovenského původu, ve Svazu českých katolíků v USA, klub Domov, Radě svobodného Československa, Council of Foreign Relations, atd. atd. . .

PŘÍSTUP DO TAJNÝCH ARCHIVŮ

Když se blížilo 300 let od zavraždění Valdštejna, chystal profesor Pekař nové vydání své valdštejnské studie “Dějiny valdštejnského spiknutí”. Věděl, že musí existovat ve francouzských diplomatických archivech dokumenty o vyjednávání Richelieua s Valdštejnem. Richelieu nabízel tehdy Valdštejnovi českou korunu — český trůn. Valdštejn byl znám tím, že nikdy nic nepsal, “všechno vyjednával jen per hubam”, říká František Schwarzenberg. U vyjednávání byl Valdštejnův švagr Vilém Kinský a ten o jednání činil záznamy, které pak rezident v Drážďanech posílal Richelieuovi šifrovaně. O tom věděl Gindely, když roku 1866 psal o Valdštejnovi — spíš to vyčuchal. A profesor Pekař se k těm záznamům potřeboval dostat.

“Já měl svými styky možnost do pařížských diplomatických archivů proniknout.” A tak František Schwarzenberg byl vlastně druhý Čech, který tyto tajné dokumenty měl v ruce.

SCHWARZENBERSKÉ PALÁCE V PRAZE

Vyprávěl o “starém knížeti pánu”, jak byl obecně nazýván Františkův praděd. A že když v roce 1904 umíral ve Schwarzenberském paláci, vystlali celou Spálenou ulici slámou, aby ho nerušili koně a drožky.

Chtěl jsem vědět, co má co do činění Spálená ulice se Schwarzenberským palácem.

“Ty znáš Schwarzenberský palác na Hradčanech. Ten ovšem patřil krumlovské větvi, ale vlastně nebyl původně schwarzenberský. Vystavěli ho Lobkowiczové, jak mi moje manželka dodnes významně připomíná — a to ještě předtím, než Schwarzenbergové přišli do Čech.

Kdežto my jsme zdědili od Wratislavů palác ve Voršilské

ulici — roh Voršilské a Ostrovní. Tam bydlel bratr až do roku 1948. Kromě toho jsme měli jeden palác v Hybernské a ten ve Spálené — naproti kostelu. Pak tam před válkou tiskli Lidové listy — noviny Lidové strany. Tenhle Schwarzenberský palác ve Spálené ulici zdědil můj prastrýc Bedřich — mladší bratr mého děda. Pak ho prodal.

Koneckonců — tím, že jsme spřízněni s kdekterým českým rodem — samozřejmě nyní nejvíc s Lobkowiczi a Kinskými, nedá se přesně říct, že tohle a tohle je Schwarzenberský palác.”

Při procházce sály vídeňského Schwarzenberského paláce — tedy dnešního nobl-hotelu, jak už jsem řekl — jsem zůstal stát před portrétem krásné ženy v síni, kde probíhal jakýsi banket.

“To je má prababička Clam-Gallasová, rozená Dietrichsteinová z Mikulova,” řekl František Schwarzenberg, když viděl, že jsem se u portrétu zastavil. “Moje matka byla rozená Clam-Gallasová, narozená na Frýdlantě. Já jsem taky zčásti vyrůstal v Praze v Clam-Gallasově paláci. Když jsme byli v zimě v Praze, tak jsme tam vždycky bydleli. To je ten palác v Husově ulici — dneska je tam Archiv hlavního města Prahy. Původně to bylo sídlo markrabat moravských — za Lucemburků ještě. Potom to patřilo Kinským a po vraždě Viléma Kinského s Valdštejnem v Chebu to dostal Gallas... ale to bychom mohli jít z jednoho pražského paláce do druhého...”

VATIKÁN LEGÁLNĚ, ILEGÁLNĚ, AŽ K ÚNOSŮM

Úzké styky s Římem a s Vatikánem Františka Schwarzenberga začaly dávno před druhou světovou válkou. Rok co rok jezdil do Říma, kde bydlel u tehdejšího francouzského velvyslance, který byl v létech 1927—1932 velvyslancem v Praze a byl úzce spřátelen s rodinou Schwarzenbergovou.

Tenkrát nám ve světě záviděli — říkali, že máme v Římě dvojí zastoupení. Jednak tam byl vyslanec Radimský a jednak naše zájmy hájil právě dotyčný francouzský vyslanec, velký přítel Československa.”

Ten pak Františku Schwarzenbergovi a domácímu odboji pomohl v době okupace. Velvyslanec byl totiž přeložen do Paříže jako gen. tajemník Quai d'Orsay a jeho kuchař v té době jezdil v jídelních vozech Praha—Řím a vozil zprávy a věci a zprostředkoval tak kontakt s Vatikánem, kontakt v nacistické okupaci nesmírně důležitý.

V kritickém roce 1938 jel s kardinálem Kašparem a papežským komořím dr. Vladimírem Hrubanem do Budapešti na eucharistický kongres.

V téhle chvíli mě František Schwarzenberg přerušil a pravil: “Závorka.” Připadalo mi to komické, protože já si nic nepsal. Celý rozhovor jsem natáčel na kazetový magnetofon, který František glosoval poznámkou, že takový přístroj měl mít Karel Čapek, když sbíral materiál na Hovory s TGM. “Ale ono by mu to stejně nebylo nic platné, protože i to, co by tam bylo navíc, by Alice Masaryková vyškrtala, jako prý vyškrtala spoustu lidských a báječných věcí v rukopise. Byla po mamince puritánka a tak vlastně prý otci stále cenzurovala jeho moravsko-slováckou lidovost.”

Pravil tedy “Závorka” a vyprávěl o otci Mořici Hrubanovi, vůdci lidové strany na Moravě, jak navrhoval císaři Karlovi, aby — jestli si chce Čechy udobřit — udělal ministerským předsedou Bedřicha Schwarzenberga anebo Bedřicha Lobkowicze. Konec závorky.

Přijeli tedy ti tři: kardinál Kašpar, papežský komoří

Hruban a František Schwarzenberg. Papež tehdy ještě necestoval. Kardinálem-legátem (papežovým zástupcem) tam byl kardinál Pacelli, budoucí Pius XII. S ním tam byl pařížský arcibiskup kardinál Verdier, který byl kardinálem-legátem (papežovým zástupcem) v Praze v roce 1935 při celostátním katolickém sjezdu, kde František Schwarzenberg dělal šéfa protokolu. Kardinál Verdier si náramně Československo oblíbil a získal si převelkou oblibu všech. V přesvědčení, že by to zvedlo lidem v Československu náladu (když už bylo dost důvodů k pochybování o Francii), vymyslel si František Schwarzenberg s Vladimírem Hrubanem, že by bylo dobré kardinála Verdiera přivést do Prahy. Jenže Maďaři měli kardinála obstaveného.

“Maďaři jsou rošťáci,” řekl František, “i když víme ze Švejka, že taky musí být nějaký Maďar, který to nedělá naschvál — ale já tomu nevěřím...”

Takže Maďaři vytušili, oč běží — v polovině roku 1938 nebyli demokratické Československé republice ani trochu nakloněni. Kardinála hlídali. Jenže kardinálův osobní tajemník, který byl s tehdejšími zástupci papeže v Praze a konkrétně s Františkem Schwarzenbergem se dobře znal, byl jiného názoru a umožnil mu (a dr. Hrubanovi) vstup zadním schodištěm v hradu Buda (schůdky pro služebnictvo z kuchyně) přístup do kardinálovy ložnice. A tam pak společně domluvili plán, jak uniknout maďarské ostraze.

Na zpáteční cestě měla být zastávka v Ostrihomi a tam že kardinál náhle prohlásí, že chce za hranicemi, na Slovensku, navštívit svého přítele ze studií. Tomu že Maďaři nebudou moci zabránit. “A na hranicích jsem váš”, rozhodl kardinál Verdier.

Tak se také stalo. Na Slovensku pak čekal už salónní vůz a kardinál nastoupil triumfální cestu se všemi zastávkami, kde na něho čekaly zástupy, do Prahy. Kde pak sloužil Te Deum. A to v době před Mnichovem trochu lidem zvedlo hlavy.

Ve dnech březnové okupace 1939 a vzniku Slovenského státu byl papežským nunciem v Praze Mons. Ritter, který byl tou dobou v Říme a vracel se akorát po těch kritických dnech do bývalého Československa. Se zastávkou v Bratislavě, zeptal se, jak to se Slováci je. Na nádraží už ho čekal Ďurčanský a že ho vítá a že hned uzavrou konkordát. Nato se papežský nuncius zeptal, kdože vlastně jsou? Jsou-li zbytkem okupovaného Československa a nebo státoprávně něco úplně nového. Nato Ďurčanský hrdě vypjal hrud’ a prohlásil, že s Československem nemají vůbec nic společného, že jsou nový stát. “V tom případě tady nemám co do činění,” prohlásil Mons. Ritter, “protože já jsem pověřen do Československa” a vrátil se zas do Itálie, kde přečkal až do konce války bez nového pověření — takže zůstal papežským nunciem pro Československo.

Jenže po válce poměr církve a státu byl díky komunistům krapet neujasněný a Vatikán proto poslal zatím do Prahy v hodnosti chargé d'affaires nižšího diplomata a tudíž Československo oplátilo chargé d'affaires — a tím byl František Schwarzenberg, protože znal zákulisí Vatikánu, znal se s tzv. černou šlechtou a byl respektován. S osobním úkolem od prezidenta Beneše získat do Prahy opět nuncia Mons. Rittera. Což se ukázalo jako složitý úkol, protože všude, kde je nuncius, je nuncius automaticky doyenem diplomatického sboru. A to bylo nepřijatelné pro Sověty, jejichž velvyslancem v Praze byl Zorin. Sověti uznávají nuncia doyenem —

ale jen v zemích nikoli satelitních — a Zorin se už tehdy netajil tím, že Československo je satelitem SSSR. Po jednání s Mons. Montinim, pozdějším Pavlem VI., se Františku Schwarzenbergovi podařilo tento zádrhel překlenout — Mons. Ritter byl posléze vyslán do Prahy jako internuncius, tím nemusel být doyenem diplomatického sboru, a bylo dosaženo účelu.

PODMANIVÝ VYPRAVĚČ

Poznal jsem v životě několik rozených, podmanivých vypravěčů: Jana Wericha, Václava Wassermanna, dr. Steinbacha a ... Františka Schwarzenberga.

Seděli jsme ve Schwarzenberském paláci, ve Schwarzenberské kavárně na Kärtner Ringu, chodili vídeňskými ulicemi a bořili se do sněhových závějí, jedli špagety a pak zas guláš, byli na kávě v cukrárně Aida, čekali v hale hotelu Wandl — a František Schwarzenberg vyprávěl a vyprávěl, ráčkoval a já se musel usmívat při představě, že za pražského povstání četl v pražském rozhlase volání o pomoc. Vyprávěl třeba, jak vzniklo slovo “kravata”, když na francouzském dvoře neuměli vyslovit “Chorvati”.

Jak se přes schwarzenberské předky, konkrétně přes Polyxenu z Lobkowicz, dostalo do Prahy Pražské Jazulátko.

Jak chránil krajiny daleko dřív než přišli Zelení a než vznikla ekologie “Umweltschutz” o estetice a citu pro krásno.

O vymírajících českých šlechtických rodech (v čísle 1/87 jsme přinesly erby čtyř z nich), o Žerotínech, z nichž poslední rodová příslušnice zemřela nedávno, o Mladotech ze Solopysk a poslední z rodu Malovců, z nichž pocházel Arnošt z Pardubic.

Jak na Bílé hoře bojoval jeden český král proti druhému českému králi — oba cizího původu — a jak za defenestrace v roce 1618 patřili Schwarzenbergové k těm, kteří z oken vyhazovali a byli vyhazováni a jak český stát — nikoli národ — více ohrozila Marie Terezie a osvěcený Josef II. svým centralismem než následky Bílé hory.

Jak ho nazývali “pobělohorskou” hydrou, hnusným degenerátem” (třebaže ani čtverečný metr schwarzenberských statků nebyl z pobělohorských konfiskátů), “zrádce lidu” a “vedoucím nepřítelem lidu” a korunu tomu nasadil protektorátní stůra Emanuel Moravec, když jej vyhazoval z vedení České filharmonie a prohlásil o něm, že je “typický reprezentant demokratického a republikánského režimu” a nebo, jak mu jiní říkali, “bratr princ doktor Schwarzenberg”.

O tom, jak poslední hraběnka Valdštejská ve věku 104 let zemřela ve Valdštejském paláci v Praze, protože když přišli komunisté a jí bylo přes 90 let, řekli, že už to nestojí za to ji vyhazovat a ona se jim pomstila a žila do 104 let a když jí bylo sto, musel jí sám Gottwald přinést květiny, protože byla nejstarší občankou města Prahy, a jak pokřikovala z okna na tehdejšího ministra informací Václava Kopeckého, aby jí nedělal kravál v jejím domě.

Jak zorganizoval s Rafaelem Kubelíkem zájezd na Slovácko, protože tam jej znali jako Františka, co jezdil s Místrem Kubelíkem a jeho jméno si nespojovali s titulem (oblast patřovala Liechtensteinům).

Jak Rafael Kubelík u Bayreuthu překročil o pár metrů československé hranice a zcizil tam malý smrček, který si pak přenesl a zasadil na své zahradě u Lucernského jezera.

Jak Rafael Kubelík za pražského povstání dával krev raněným a jak pak společně šli “zabírat” Rudolfinum pro Českou filharmonii.

Jak se zlobil na Tomáše Bat'u (druhého) — což mu v mé přítomnosti jako legrační dopis psal, — že když vyšťoural za války u Bárty látku na šaty, Bárta mu ji nemohl dát, protože ji měla zamluvenou paní Bat'ová, Tomášova maminka, zvaná Marie Tomášová, právě pro svého Tomíka až se po válce vrátí do Československa.

Jak nesouhlasil s tehdejším americkým státním sekretářem Kissingerem, který neinformovaně prohlásil, že středoevropské státy po roce 1918 stejně neměly historické právo na stát a František Schwarzenberg na veřejné přednášce dokázal, že podle skutečného práva český stát existoval dříve než Rakousko a že i císař František Josef slíbil ne *zavést* české právo, ale *obnovit* jej — tudíž i za vlády Františka Josefa české státní právo existovalo.

Jak rád lyžoval, ale neměl na lyžování čas, protože v té době se zrovna musely na škole skládat zkoušky a taky byla plesová sezóna.

Jak Schwarzenbergové jsou z Povltaví a Lobkowiczové z Polabí, ale není spravedlivé, aby dál od Mělníka teklo Labe, že se vlastně Labe vlévá do Vltavy, ale že to je jedno do té doby, kdy jeho manželkou se stala Amalie Lobkowiczová.

Jak to bylo v roce 1848, když první obětí byla manželka knížete Windischgrätze, rozená Schwarzenbergová, která prý, místo aby seděla u stolu a jedla polévku, se vykláněla z okna a kárala svého manžela, že vychází do ulic bez fedruše čili bez předpisové vojenské pokrývky hlavy a vůbec celou řadu historek z roku 1848, kdy se pak prastrýc Felix Schwarzenberg stal ministerským předsedou.

Jak vlastně třikrát v historii Schwarzenbergové zachránili habsburský trůn.

Jak důvěrně poznal dr. Emila Háchu, k němuž měl možnost chodit zadním vchodem — o jeho úmyslu pro humor a taky, proč musel v březnu 1939 podepsat berlínský diktát.

Jak v Třebíči žily čtyři národnostní skupiny — Češi, Němci, Židé (konkrétně exkancléř dr. Bruno Kreiský) a Valdštejnové.

Jak v době bouří a převratných událostí roku 1848 nebo 1918, místo aby Schwarzenbergům vypálili Orlík nebo je svrhli ze skály do Vltavy, přišli je poddaní "potrestat" tím, že jim zahráli dostaveníčko pod okny zámku, Jihočeši totiž měli Schwarzenbergý rádi jako své.

Jak v Evropě je profesor Bohem daný nepřítel, zatímco v Americe nikoli — zato když v Americe někdo neumí nic, jde do státní služby a když ještě nemá americké občanství, jde přednášet na universitu.

Jak by doporučil všem marxistům, aby odjeli nastálo do Sovětského svazu.

A taky, jak se ho pořád někdo ptá (naposledy já), jak se člověk při všech těch historických změnách a kotrmelcích cítí, jsa potomkem jednoho z nejstarších evropských vládnoucích rodů, a on se divil, jakže by se měl člověk cítit. Když se narodí Schwarzenbergem, je to pro něho všechno samozřejmé a samozřejmým zůstává i při všech převratech a samozřejmě zůstává Schwarzenbergem...

Potom ještě vyprávěl, jak...

Jenže jak vměstnat těchto dalších dvaadvacet "jak" do jediné reportáže či reportážního záznamu o rozhovoru s osobností, která celým svým životem a prací v tamzemsku i tuzemsku znamenala víc, než dnes jsme schopni (a často ochotni) docenit?

Každá z dvaadvaceti "jak..." Františka Schwarzenberga je přinejmenším látka pro samostatnou kapitolu. Nebylo by to spíš téma na samostatnou knížku, plnou podmanivého, kouzelného a osobitého vyprávění?

Snad jednou (a snad brzy) bude napsána...

V neděli, po ránu, když jsme se ve Vídni rozcházel — František Schwarzenberg do Unzmarktů a já do Curychu, — mrzlo až to pod nohama ani praštet nemohlo. Všechna ta včerejší a předvánoční sněhová břečka ztuhla a učinila ulice ještě méně sjízdnými.

Uvědomil jsem si, že kdyby byl včera či předevčírem někdo rozházel útržky vzpomínek po vídeňských ulicích, mohl je v neděli ráno zmrazené posbírat a složit dohromady a uschovat. Což však, až přijde prudké tání a všechno voda odnese do Dunaje a pak dál do Černého moře...?

A tak — než začne tání, začal jsem ty útržky sbírat.

Dopis z Mezinárodního politologického ústavu

*právnícké fakulty Masarykovy univerzity
611 80 Brno, Veveří 70*

Vážený pan Dr. Leopold Rozbořil,
Prezident Čs. národní rady americké

Vážený pane prezidente, Brno, 18. ledna 1992

dostali jsme Váš dopis s přiloženým šekem na USD 10.000, které Čs. národní rada americká věnuje našemu ústavu.

Jsmo velice vděční za tento velkorysý dar. Vaše organizace již po celou dobu od listopadové revoluce 1989 účinně a nezištně podporuje naši činnost. Vděčíme Vám za možnost publikovat měsíčník "Budování státu" i čtvrtletník "Politologický sborník". Díky Vaší podpoře a pochopení jsme schopni provádět i jiné akce, na příklad přednášky a semináře.

Tento dar použijeme podle Vašeho přání k založení trvalé nadace se jménem "Fond Československé národní rady americké". Celou částku uložíme po pečlivém zvážení všech možností tak, aby poskytovala nejvyšší možný trvalý výnos. Budeme jej používat výlučně k úhradě vydávání měsíčníku "Budování státu", event. čtvrtletníku "Politologický sborník". Koncem každého roku Vám předložíme vyúčtování, z něhož bude zřejmé, jak bylo s penězi naloženo.

Ještě jednou Vám, vážený pane prezidente, vřele děkujeme za tento dar i za celý dosavadní přístup Československé národní rady americké k našemu ústavu. Ujistíme Vás, že vynaložíme všechny své síly, abychom co nejlépe využili Vaši podpory, které si nesmírně vážíme.

Dr. Dušan Novák, CSc. — Dr. Jaroslav Bohanes

Z ODBOČEK A OBLASTÍ

Zpráva z Odbočky 28. října ČSNRA

Odbočka 28. říjen konala svou výroční schůzi 15. 3. 1992 ve škole T. G. Masaryk v Ciceru, za hojně účasti členstva. Předsedkyně Rozina Nehasilová zahájila schůzi a přivítala přítomné a vzdala díky všem členům, kteří se zasloužili o úspěšné podniky organizace. Načež krátce vzpomněla narozenin prezidenta T. G. Masaryka a tragické smrti Jana Masaryka, kteří se zapsali nesmazatelně do moderní historie našeho národa. Povstáním byla vzdána pocta zemřelému Dr. Janu Papánkovi a Dr. Františku Schwarzenbergovi, kteří tolik v exilu pracovali pro návrat svobody ujařmeného

Československa. Sestrám Georgovičové a Manové též byla vzdána posmrtná vzpomínka.

Poté br. jednatel Josef Bárta přečetl zápis z minulého výroční schůze, který byl jednohlasně přijat. Revizoři účtů br. V. Novotný a ses. A. Bártová oznámili, že pokladník br. Richard Půr dobře hospodařil a že vše našli v pořádku a navrhli odstoupjícímu výboru absolutorium. Vedení schůze se ujala II. místopředsdkyně Božena Veixová a br. O. Karásek dal návrh, aby byli znovuzvoleni bývalí činovníci. Návrh byl přijat a volba byla jednohlasná.

Ses. B. Veisová poděkovala ses. předsdkyni za vykonanou práci v minulém roce a vyzvala jí, aby se ujala vedení schůze. Ses. Nehasilová poděkovala za projev důvěry a požádala přítomné o další spolupráci pro příští činnost Odbočky a pro vzájemné pochopení i spolupráci s krajskými organizacemi v Chicagu.

Přítomný předseda ČSNRA Dr. L. Rozbořil, který je členem Odbočky, na vyzvání předsdkyně podal zprávu o své nedávné návštěvě ve Washingtonu, která se skládala z osobní návštěvy Bílého domu, kde se s mnoha jinými zúčastnil oběda s prezidentem Bushem. Navštívil československé velvyslanectví, kde měl rozhovor s velvyslankyní pí. Klímovou a pí. Zikovou, která se stará o zájmy krajanů v USA. Přirozeně, že se též sešel se členy Rady ve Washingtonu s bratry: Dr. Haškem, Dr. Hornou, Valuškem a Kašparem-Pátým. Pohovořil s nimi o záležitostech Rady a připravovaném Sjezdu, který se bude konat tento rok začátkem května v Chicagu. Dle Dr. Rozbořila jednání byla plodná a užitečná. Spontánně byl přijat za člena Odbočky Oldřich Novotný. Jako obvykle byl odhlasován dar "Hlasu Národa", čl. svobodným školám a správkyni budovy T. G. Masaryk.

Po ukončení schůze bylo podáno bohaté občerstvení, které připravily členky Odbočky; patří jim vřelé díky.

Čech — "holandským rytířem"

Bývalému politickému vězni a exulantovi, více jak 20 roků, žijícímu v Haarlemu v Holandsku a nyní starostovi Světlé a/S., Josefu Staňkovi, se dostalo mimořádné pocty.

Holandská královna Beatrix mu udělila rytířský řád — "Orde Van Oranje" — *Nassa*. Josef Staňek je prvním Čechem, komu se této pocty dostalo. V začátku komunistické hrůzovlády v letech 50tých byl se svojí ženou zatčen a vláčen po různých koncentračních táborech i pověstném Jáchymově. Po propuštění z vězení se jim oběma podařilo utéci do svobodného světa. Bohužel jejich štěstí bylo krátké, zákeřná rakovina zapříčinila úmrtí jím milované ženy. Osířel se dvěma dětmi a začal úděl exulantova života.

Emigroval do Holandska, kde se umístil jako úředník městské správy v starém, krásném, kulturním městě Haarlemu. Přes své osobní těžkosti se zapojil do exilové práce pro osvobození komunisty okupované vlasti. Je autorem románu "Potrestání", kde líčí vlastní osud a hrůzu vězně v komunistickém režimu. Napsal stovky článků (také pro Hlas Národa), vydával časopis "Okno" a mimo tuto činnost jako vášnivý muzikant měl dva orchestry, které sám řídil a dirigoval.

Přes tento velký úspěch v Holandsku se vrátil do Československa, kde jako starosta českého městečka se snaží pomoci upevnit demokracii, která zatím je, jako křehká květinka, v naší rodné vlasti.

rj.

Koncert zpěvačky Zuzany (Magdaleny) Talpové z Československa

Oblastní výbor Československé národní rady americké a odbočka "Vlasta Vráz" pořádaly koncert známé zpěvačky z Československa Zuzany (Magdaleny) Talpové.

Zuzana se narodila ve Sv. Martině na Slovensku. Od mládí milovala divadlo, zpěv a poesii.

Ve svých uměleckých začátcích hrála s několika uměleckými společnostmi na Slovensku, aby odtud v roce 1950 odešla do Prahy. Zde vystupovala v divadle ABC — později za ředitele Radoha v Národním divadle. Národní divadlo ještě s jinými herci opustila, když ředitel Radoh odešel do exilu. Účinkovala však dále jako zpěvačka a recitátorka české a slovenské poesie a hrála ve filmech.

Doba po roce 1968 byla pro ni velmi těžká, neboť pro svůj protikomunistický postoj nemohla dostat angažmá u stálých divadel. Tehdejšímu totalitárnímu komunistickému systému se však nepodařilo zabránit jejím četným vystoupením, která měla u obecnstva velkou odezvu. Vystupovala v divadle v Nerudově ulici, Auroře a Viole. Tehdejší její programy byly sestaveny ze starých pražských písní, francouzských šansonů, šansonů Vladimíra Vysockého, básní Jaroslava Jakoubka a protisongů. Od listopadu 1989 vystupuje v československé televizi, radiu a též v programech rádia Svobodné Evropy. Do Ameriky nás přijela potěšit programem našich českých, moravských a slovenských národních písní a oblíbených šansonů. Je to její první zájezd do krajské Ameriky.

Na klavír ji doprovázel klavirista D. Dobiáš, rovněž z Československa.

Koncert se konal v neděli, 29. března ve 2:30 P.M. ve škole K. Havlíček, 15. ulice a Ridgeland Ave. v Berwynu.

Poutavá kniha "Svědectví o puči"

Malá zásilka výtisků knihy: *Svědectví o puči* přišla až z Prahy, kterou sepsal Ota Hora z Ottavy. Je doplněná novými fakty jak to bylo v roce 1948. Vyšla ve dvou svazcích. Cena \$20.00 i s poštovným. Vydal "Melantrich" v Praze.

Je to kniha opravdu hodnotná a doporučují ji, abyste si osvětlili část historie z roku 1948 a jak píše Liba Drobílková, jde v Praze dobře na obdyt. Pokud máte zájem, pošlete objednávku na Zdeňka Pražáka, 1482 Larchmont Avenue, Lakewood, Ohio 44107; \$20.00. Objednávky budou vyřizovány v pořadí jak přijdou! Kniha je zároveň i oslavou bojovného života bratra Oty Hory proti komunismu! *zp*

Roční předplatné Věstníku — \$5

Zašlete zdarma ukázkové číslo Věstníku na:

JMÉNO _____

ADRESA _____

ČSA

nejstarší bratrská a sesterská podpůrná jednota v Americe

jest připravena poskytnouti vám nejvýhodnější druhy
životních pojištění plně zabezpečujících
vaši ochranu.

Rovněž nabízíme pojistky
poskytující pravidelný starobní důchod
jakož i pojistky hypoteční.

Další informace ochotně podají:

"Pioneer of Fraternal Life Insurance"

CSA PLAZA • 2701 SOUTH HARLEM AVENUE • BERWYN, IL 60402
Telefony (312) 795-5800 — (312) 242-2224

VĚSTNÍK

CZECHOSLOVAK NATIONAL COUNCIL
OF AMERICA
2137 So. Lombard Ave. — Room 202
Cicero, Illinois 60650

FIRST CLASS MAIL

4-15-92

